



Inrichtingsplan interne natuurherstelmaatregelen Wierdense Veld

1 mei 2021

Kenmerk R002-1262240NAB

Verantwoording

Titel	Inrichtingsplan interne natuurherstelmaatregelen Wierdense Veld
Opdrachtgever	Landschap Overijssel
Projectleider	Niels Bronsgeest
Auteur(s)	Evelyn Roskam – van der Ent, Arno Hoevink, Elza van der Meer
Projectnummer	1262240
Aantal pagina's	13
Datum	1 mei 2021
Handtekening	

Colofon

TAUW bv
Handelskade 37
Postbus 133
7400 AC Deventer
T +31 57 06 99 91 1
E info.deventer@tauw.com

Inhoud

1	Aanleiding.....	4
1.1	Inleiding	4
1.2	Kenschets	5
1.3	Natura 2000-gebied Wierdense Veld	6
1.4	Scope en afbakening project.....	8
1.4.1	Interne maatregelen	8
1.4.2	Externe maatregelen	8
2	Inrichtingsmaatregelen en overgangsbeheer	9
2.1	M02: dempen kleine sloten en greppels in het natuurgebied.....	9
2.2	M23: verwijderen bosopslag	10
3	Het Wierdense Veld in breder perspectief.....	11
3.1	Samenhang inrichtingsmaatregelen met overige opgaves in en om het Wierdense veld	11
3.2	Overige ontwikkelingen in en nabij het Wierdense Veld	12
4	Richting realisatiefase	12
4.1	Onderzoeken ten behoeve van uitwerking van de maatregelen	12
4.2	Risicodossier	12
4.3	Vergunningen en onderzoeken richting realisatiefase	12
4.4	Kostenraming	13
4.5	Contract en uitvoeringsstrategie	13
4.6	Beheer en monitoring.....	13

1 Aanleiding

1.1 Inleiding

In Overijssel wordt in 24 Natura 2000-gebieden gewerkt aan het verbeteren van de natuurkwaliteit waarvan het Wierdense veld er één van is. Dit gebiedsproces en daarmee ook de technisch-inhoudelijke uitwerking van de benodigde natuurherstelmaatregelen, is als laatste Natura 2000-project in de reeks van start gegaan. Dat kwam doordat de definitieve aanwijzing van het Wierdense veld als Natura 2000-gebied pas in het najaar van 2016 plaatsvond.

In 2017 startte LTO Noord in nauwe samenwerking met Landschap Overijssel en de provincie Overijssel met de uitwerking van het gehele pakket aan benodigde natuurherstelmaatregelen. Bij dat traject waren ook waterschap Vechtstromen, Vitens en de gemeenten Wierden en Hellendoorn nauw betrokken, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Onderdeel van het project was tevens een werkgroep Onderzoek met daarin ecologen, hydrologen en een landbouwdeskundige die zorgden voor de inhoudelijke borging van de maatregelen.

In de zomer van 2019 rondde LTO Noord haar werkzaamheden af en rapporteerde haar bevindingen in de 'Ecologische beoordeling Wierdense veld'. In deze ecologische beoordeling is geconstateerd dat de maatregelen die in 2011 zijn uitgevoerd in het Wierdense Veld (M1: het dempen van sloten langs de Hortmeerweg en Prinsendijk en de oost-west sloot door het Huurnerveld, M2: dempen van sloten en greppels, M3: aanleg folieschermbaan aan de oost- en zuidzijde van het Huurnerveld) een positief effect hebben gehad op de natuurwaarden. Daarbij is ook geconstateerd dat nog niet alle sloten en greppels, 'lekken' in het Wierdense Veld zijn gedicht.

In het najaar van 2019 nam de provincie Overijssel het stokje van LTO Noord over en stopte het gebiedsproces tijdelijk om nader de relatie tussen natuurherstel en de waterwinning te beschouwen en daar nadere afwegingen in te kunnen maken. Ook dat proces is inmiddels afgerond en het perspectief is dat ook het externe natuurherstelproject binnen afzienbare tijd weer wordt opgestart.

In 2019 werkte Landschap Overijssel verder aan de interne natuurherstelmaatregelen en werkte deze in detail uit, waarna in 2020 het licht op groen kwam te staan voor de definitieve afronding van de planuitwerkingsfase en de voorbereiding van de uitvoering van het natuurherstelwerk, voorzien in de zomer en najaar van 2021. De constatering dat er nog lekken in het Wierdense Veld aanwezig zijn, gaf aanleiding om deze lekken te inventariseren. Deze inventarisatie is de basis van de maatregelen zoals die zijn uitgewerkt in dit inrichtingsplan.

Het inrichtingsplan beschrijft de interne natuurherstelmaatregelen binnen het Wierdense veld en bevat kaarten waarop de maatregelen staan. Het is een van de dossiers die hoort bij de set opleveringen ter afronding van de genoemde planuitwerkingsfase. Omdat bij dit natuurherstelproject ook het bestek al onderdeel is van het opleverdossier (normaal gesproken de eerste stap van de realisatiefase) kon dit inrichtingsplan beknopt gehouden worden.

1.2 Kenschets

Het natuurgebied Wierdense Veld is gelegen in West-Twente, tussen Nijverdal en Wierden, en draagt sinds 2016 de status van Natura 2000-gebied (zie figuur 1.1). Het gebied is 419 hectare groot en is onder te verdelen in het Huurnerveld (oostelijk van de Westerveenweg) en het Notterveen (westelijk van de Westerveenweg).

Het gebied is een relatief klein restant van een veel groter voormalig hoogveencomplex. Met zijn afwisseling van heide en hoogveen is het Wierdense Veld een voorbeeld van een herstellend hoogveengebied, gelegen in een komvormige laagte en ingesloten in het dekzandlandschap. De overgangen van hoogveen naar droge en natte heide zijn rijk aan bijzondere planten en dieren.

Het grootste deel van dit oorspronkelijke veengebied is ontgonnen waarbij het veen is afgegraven. Ook binnen het huidige Wierdense Veld is veen gewonnen en resteren alleen een aantal restveenpakketten. In de 19^e en 20^e eeuw zijn ten behoeve van veenwinning veenputten en greppels gegraven in het Wierdense Veld. In een groot deel van de veenputten en greppels is de slecht doorlatende veenbasis aangetast, waardoor het gebied 'lek' is geraakt, en regenwater te snel naar de ondergrond verdwijnt. Dit zorgt ervoor dat het hoogveen, dat afhankelijk is van regenwater, verdroogt en hoogveenvegetaties afnemen.

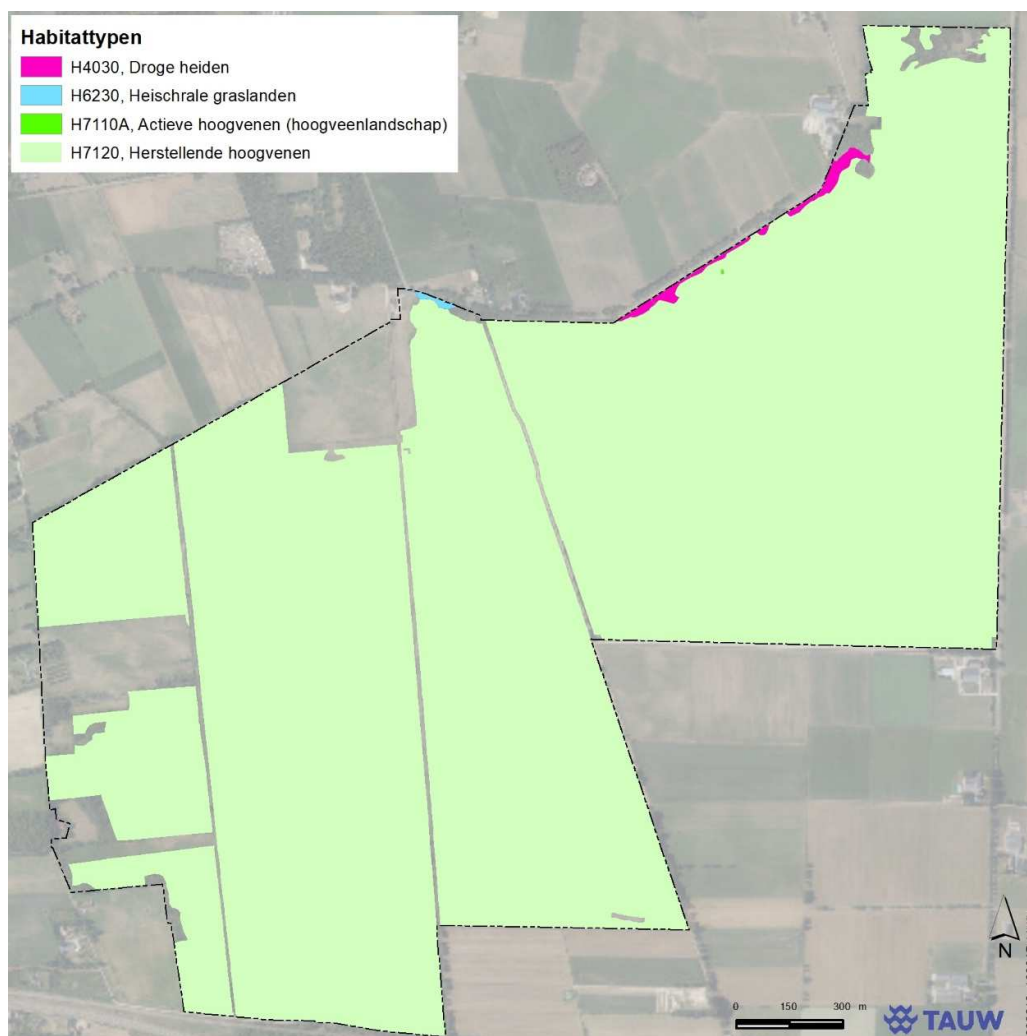


Het Wierdense Veld is op 25 november 2016 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Binnen Natura 2000-gebieden wordt gewerkt aan het bereiken van de gunstige staat van instandhouding voor alle daarbinnen beschermde habitattypen (en in voorkomende gevallen habitatsoorten), zie tabel 1.1 en figuur 1.2. De benodigde maatregelen die in het Wierdense Veld genomen worden ten behoeve van deze instandhouding, zijn in dit inrichtingsplan verder uitgewerkt.

Habitatype	Omschrijving	Doel Kwaliteit	Doel oppervlak	Huidig areaal (ha)
H4030	Droge heiden	=	>	1,4
H6230	Heischrale graslanden	=	=	0.21

Habitattype	Omschrijving	Doel Kwaliteit	Doel oppervlak	Huidig areaal (ha)
H7110A	*Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	>	>	0,012
H7210	Herstellende hoogvenen	= (<)	>	382,6

Symbol	Betekenis
>	Toename
=	Blijft gelijk
<	Afname



Figuur 1.2 Habitattypenkaart Wierdense Veld

1.4 Scope en afbakening project

1.4.1 Interne maatregelen

Binnen het Natura 2000-gebied het Wierdense Veld komen vier kwalificerende habitattypen voor met een instandhoudingsdoel. In voorliggend inrichtingsplan staat de uitwerking van de benodigde natuurherstelmaatregelen beschreven en gevisualiseerd die binnen het Wierdense Veld (interne maatregelen) uitgevoerd worden. Voor de uitwerking en uitvoering van deze interne natuurherstelmaatregelen is Landschap Overijssel verantwoordelijk.

Het gaat om hydrologische maatregelen in het gebied, die samen met de later te treffen externe maatregelen nodig zijn voor behoud van de habitattypen actieve hoogvenen (H7110A) en herstellende hoogvenen (H7210). Daarnaast wordt er ook boomopslag verwijderd, wat ook een positief effect heeft op het habitatype droge heiden (H4030).

Voor heischrale graslanden (H6230) worden geen maatregelen genomen (bekalken). Landschap Overijssel heeft geconstateerd dat het heischraal grasland op de habitatypekaart in zeer beperkte kwaliteit voorkomt op de betreffende locatie. Echter, binnen het habitatype herstellend hoogveen zijn een aantal locaties beter ontwikkeld heischraal grasland bekend, onder andere langs de Hortmeerweg. Deze droge locaties zijn niet kansrijk om naar actief hoogveen om te vormen. Met deze locaties is zelfs al een uitbreiding van het habitatype heischraal grasland bereikt.

1.4.2 Externe maatregelen

Naast interne maatregelen zijn er ook maatregelen nodig buiten het Natura 2000-gebied voor behoud van de habitattypen actieve hoogvenen (H7110A) en herstellende hoogvenen (H7210). Het gaat om aanpassingen in het hydrologische systeem buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied. Deze maatregelen worden ook wel externe maatregelen genoemd. Deze maatregelen vallen buiten de scope van dit natuurherstelproject en zijn aldus geen onderdeel van dit inrichtingsplan. Tussen beide trajecten vindt afstemming plaats tussen Landschap Overijssel en de provincie. Een en ander met het oog op het bewaken van de juiste inhoudelijke, procesmatige en communicatieve samenhang.

2 Inrichtingsmaatregelen en overgangsbeheer

Hieronder is een korte beschrijving van de inrichtingsmaatregelen opgenomen. Deze maatregelen en bijbehorende codering zijn overgenomen uit de gebiedsanalyse die voor het Wierdense Veld is gemaakt¹:

- M02: dempen kleine sloten en greppels in het natuurgebied
- M23: verwijderen boomopslag

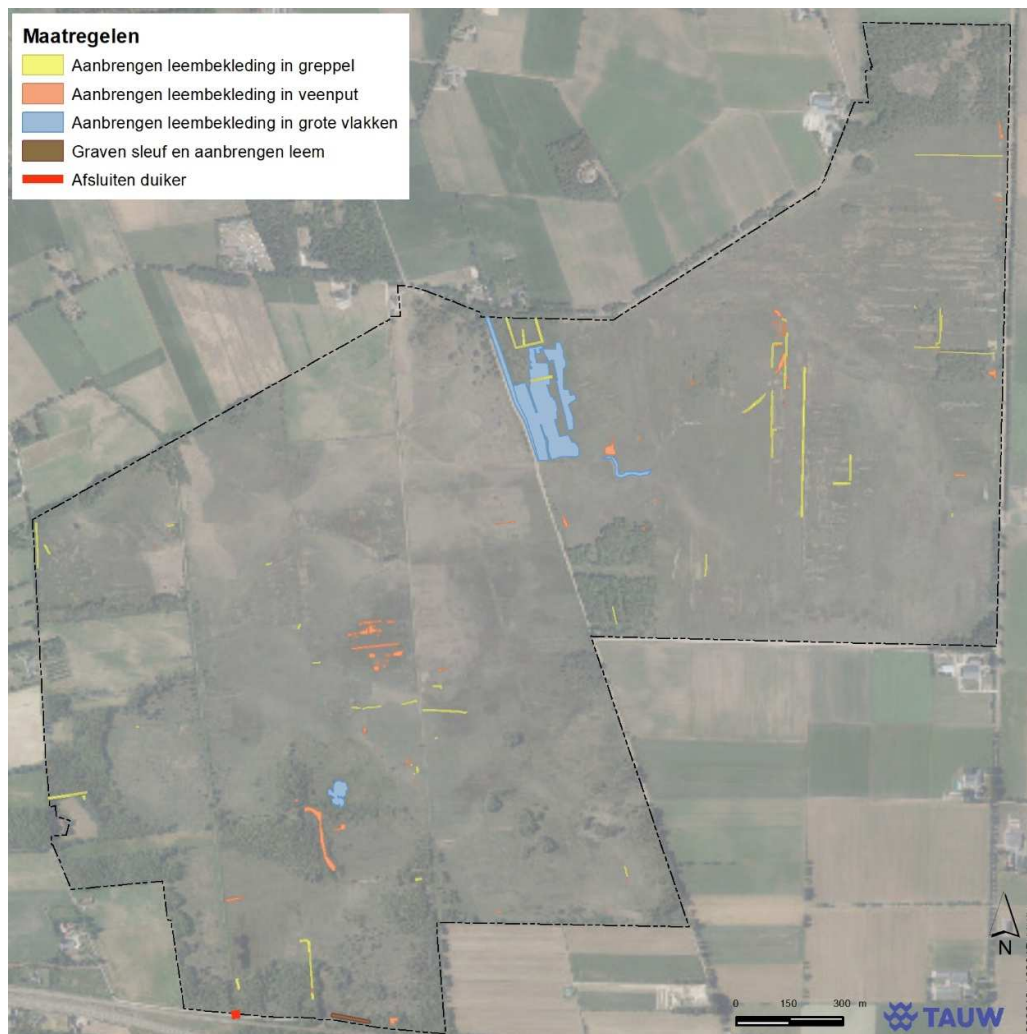
Beide maatregelen zijn uitgewerkt in een bestek, deze is opgenomen in bijlage 1.

2.1 M02: dempen kleine sloten en greppels in het natuurgebied

In het Wierdense Veld liggen een aantal kleine sloten, greppels en veenputten met lekken in de ondergrond (beschadigingen van het keileem). Ecogroen heeft in 2018 in opdracht van Landschap Overijssel deze lekken geïnventariseerd en op kaart gezet. Al die waterlopen worden gedempt waardoor wegzijging van regenwater kleiner wordt. Het dichten van de lekkages gebeurt door het oude profiel op te vullen met slecht doorlatend, leemhoudend materiaal. Het als gevolg hiervan stagneren van regenwater in het gebied is een belangrijke voorwaarde voor hoogveenontwikkeling. Voordat leem wordt aangebracht in de greppels en veenputten (waar de lekkages zich bevinden) wordt eerst met een klepelmaaier vegetatie verwijderd en de taluds verflauwd en vrijgemaakt van pijpenstrootje.

In het zuiden van het Wierdense Veld (hoek N35 / Bolderpad) ligt een duiker die water uit het gebied afvoert. Dit dempt het positieve effect van de herstelmaatregelen. Het afsluiten van de duiker draagt bij aan de benodigde vernatting in dat deel van het Wierdense Veld. In datzelfde deel ligt ook een laagte dat water afvoert. In die laagte wordt een sleuf gegraven en daar wordt leem ingebracht. Ook dit draagt bij aan vasthouden van water in het gebied.

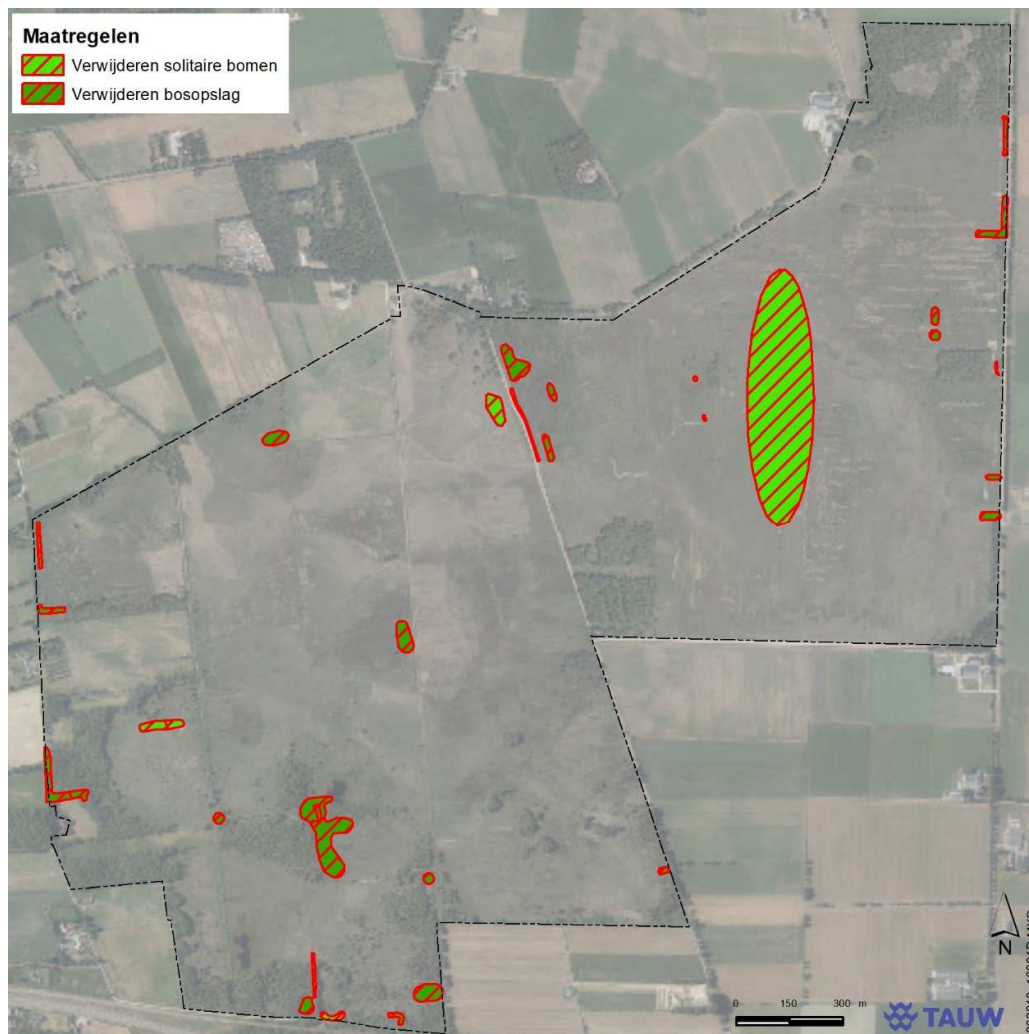
¹ Gebiedsanalyse Wierdense Veld | provincie Overijssel, 31 oktober 2017.



Figuur 2.1 Uitgewerkte maatregel M2: dempen sloten en greppels in het Wierdense Veld

2.2 M23: verwijderen bosopslag

Opslag van bomen wordt tegengegaan door begrazing met schapen (M22) en door het machinaal verwijderen van bosopslag (veelal berk) en solitaire bomen (M23). Opslag van berk wordt door een hoge stikstofdepositie bevorderd en versterkt de beschikbaarheid van nutriënten. Met name voor bultvormende veenmossen is berkenopslag ongunstig. Het verwijderen van berkopslag draagt bij aan vermindering van evapotranspiratie en van nutriëntentoevoer uit bladval. Deze maatregel zorgt er bovendien voor dat het risico op beschadiging van de leemlaag door wind(val) van bomen kleiner wordt. Daarnaast dienen ook een aantal bomen verwijderd te worden ten behoeve van de aanleg van rijroutes in het Wierdense Veld. Deze rijroutes zijn nodig voor uitvoering van M02. In figuur 2.2 is op kaart aangegeven waar het verwijderen van bosopslag en solitaire bomen plaatsvindt. De locaties zijn maximaal 1000 m² groot en de diameter van de opslag is circa 0,2 m.



Figuur 2.2 Verwijderen bosopslag

3 Het Wierdense Veld in breder perspectief

3.1 Samenhang inrichtingsmaatregelen met overige opgaves in en om het Wierdense veld

Gelijktijdig met de uitvoering van de interne natuurherstelmaatregelen, zullen meer maatregelen getroffen worden in het gebied. Het gaat om de stikstofcompensatiemaatregelen als gevolg van herinrichting N35 (gescheiden rijbanen, 2x2 rijstroken). Het betreft de aanleg van kwelschermen aan de zuid- en westzijde van het Wierdense Veld. Ook speelt de aanleg van het ecoduct over de N35 tussen het Notterveld en het Wierdense Veld in het kader van het MJPO, maatregelen in het kader de Rijkssubsidieregeling Versneld Natuurherstel voor Natura 2000-gebieden met stikstofgevoelige natuur (aanleg wallen, branden en plaggen) en de externe maatregelen in het

kader de provinciale Ontwikkelopgave Natura 2000. Tot slot spelen meer ontwikkelingen in en rondom het Wierdense Veld die blijvend aandacht verdienen (o.a. rood voor rood, schaapskooi en toegankelijkheid).

Belangrijk is dat synergiekansen in dit verband in beeld komen en blijven, maar ook dat tijdig tegenstrijdigheden en knelpunten inzichtelijk worden. Dit is belangrijk om het rendement van de uitvoering van het interne natuurherstel niet negatief te beïnvloeden en duurzaam samenhang te bereiken tussen al deze projectuitvoeringen.

Om deze reden is parallel aan het traject intern natuurherstel een werksessie binnen Landschap Overijssel belegd om al deze ontwikkelingen op kaart te zetten, waardoor ze ook in beeld blijven. Sommige zijn vervat in concrete plannen van aanpak. Het verzilveren van kansen en het aanpakken van knelpunten verloopt via andere trajecten en kennen andere financieringsbases. Met andere woorden, aandacht voor deze zaken gaat niet ten koste van de uitvoering van het interne natuurherstelproject, inhoudelijk niet, maar ook financieel niet.

3.2 Overige ontwikkelingen in en nabij het Wierdense Veld

- Stikstofcompensatiemaatregelen RWS als gevolg van herinrichting N35 (gescheiden rijbanen, 2x2 rijstroken) in de vorm van kwelschermen zuid- en westzijde Wierdense Veld
- Aanleg Ecoduct over de N35 tussen het Notterveld en het Wierdense Veld in het kader van het MJPO²
- Maatregelen in het kader de Rijkssubsidieregeling Versneld Natuurherstel voor Natura 2000-gebieden met stikstofgevoelige natuur (aanleg wallen, branden en plaggen)
- Externe maatregelen in het kader de provinciale Ontwikkelopgave Natura 2000

4 Richting realisatiefase

4.1 Onderzoeken ten behoeve van uitwerking van de maatregelen

In 2018 is door Ecogroen een inventarisatie uitgevoerd naar nog aanwezige lekken in het Wierdense Veld. Dit is verder uitgewerkt in een bestek (zie bijlage 1).

4.2 Risicodossier

Onderdeel van de planuitwerkingsfase was een 'risicosessie uitvoeringsfase'. Per risico is een beheersmaatregel geformuleerd. Het risicodossier wordt onderdeel van een 'startpakket' realisatiefase. Het risicodossier is opgenomen in bijlage 2.

4.3 Vergunningen en onderzoeken richting realisatiefase

Ter voorbereiding op de contract- en realisatiefase zijn onderstaande onderzoeken en inventarisaties uitgevoerd. Deze zijn opgenomen in bijlage 3:

- Vergunningenscan (incl. verslagen vooroverleggen)
- Voortoets en Natuurtoets

² Meerjarenprogramma Ontsnippering

4.4 Kostenraming

Onderdeel van het opleverdossier is een kostenraming van de realisatiefase volgens de Standaard Systematiek Kostenramingen (SSK). Deze SSK-raming is opgenomen in bijlage 4.

4.5 Contract en uitvoeringsstrategie

De contracterings- en uitvoeringsstrategie is beschreven in een notitie (bijlage 5).

4.6 Beheer en monitoring

In bijlage 6 is een notitie opgenomen waarin de strategie op hoofdlijnen is beschreven voor wat betreft het toekomstig beheer- en onderhoud.